

हिमसंस्कृतवार्ता:

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper

नवा प्रेरणा नवोत्साहः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-78

1

11.01.2024 गुरुवासरः वि.सं. २०८० पौषकृष्णः अमावस पौषः 27 प्रविष्टांशः

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

2

केन्द्रतः प्राप्ते साहाय्ये बाधाः
न सृजन्तु भाजपानेतारः
न च मिथ्यावादं कुर्युः
मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः

"ये स्वपदस्य सामर्थ्यं
विधासं कुर्वन्ति, ते
प्रायः स्वगन्तव्यस्थानं
प्राप्नुवन्ति"- डॉ.
भावना भगत

3

लङ्काकाण्डम्!
(अष्टपञ्चाशत्तमः सर्गः)
सीतां प्रति श्रीरामस्य
कटूक्तिः, सीतायाः च
अग्निपरीक्षा
(द्वितीयः खण्डः)

प्रासङ्गिकम्

मलेशिया- ओपन-
बैडमिण्टन- क्रीडायाः
द्वितीय- परिक्रमे
प्रविष्टवान् भारतस्य
किदाम्बी- श्रीकान्तः

बैडमिण्टन-क्रीडायां भारतस्य किदाम्बी-
श्रीकान्तः कुआलालम्पुर- नगरे
मलेशिया- ओपन- क्रीडायाः द्वितीय-
परिक्रमे प्रविष्टवान्। इतः पूर्वं सः
उद्घाटनपरिक्रमे विश्वस्य पञ्चम-
क्रमाङ्कस्य इन्डोनेशिया- देशस्य
जोनाटन- क्रिस्टी इत्येतं पराजितवान्।
श्रीकान्तः अग्रे प्रागुपान्त्यचक्रीय-
क्रीडायां पूर्वविश्वस्य प्रथम- क्रमाङ्कस्य
हाङ्काङ्ग- नगरस्य एनजी- का- लाङ्ग-
एङ्गस्- क्लबं विरुध्य क्रीडिष्यति।

हिन्दीभाषायाः प्रचारार्थं
प्रतिवर्षम् जनवरी- मासस्य
दशमे दिनाङ्के

विश्वहिन्दी- दिवसः आचर्यते
हिन्दीभाषायाः प्रचारार्थं प्रतिवर्षम्
विश्वहिन्दीदिवसः आचर्यते।
षडुत्तरद्विसहस्रतमे वर्षे नागपुरे प्रथम-
विश्व- हिन्दीदिवस- सम्मेलनस्य
आयोजनम् अभवत्। ततः परं प्रतिवर्षं
जनवरी- मासस्य दशमे दिनाङ्के
विश्वहिन्दी- दिवसः आचर्यते। विदेश-
मन्त्रालयः, विदेशेषु च भारतीय-
दूतावासाः अपि प्रतिवर्षं हिन्दी-दिवसस्य
आयोजनं कुर्वन्ति।

सुभाषितम्

शिवेति मंगलं नाम
मुखे यस्य निरंतरम्।
तस्यैव दर्शनादन्ये
पवित्राः सन्ति सर्वदा।।

भावार्थ- जिसके मुख से 'शिव' यह मंगल
नाम निरंतर निकलता है, उस पुरुष के दर्शन
मात्र से ही दूसरे प्राणि पवित्र हो जाते हैं।

हिमसंस्कृतवार्ता: - डॉ. अमितशर्मा

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता: दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः - १७७१११

गुजरातस्य गान्धीनगरे दशमं
जीवद्- गुजरात- वैश्विक-
शिखर- सम्मेलनं प्रारब्धम्

गुजरातस्य गान्धीनगरे महात्मानन्देरे दशमं जीवद्-
गुजरात- वैश्विक- शिखर- सम्मेलनं प्रारब्धम्। प्रधानमंत्री
नरेन्द्र मोदी, संयुक्त- अरब- अमीरातस्य राष्ट्रपतिः
मोहम्मद- बिन- ज़ायदः अल- नहयानः, मोजाम्बिकस्य
राष्ट्रपतिः फिलिपन्यूसी, तिमोर- लेस्तस्य राष्ट्रपतिः
खोसे- रामोस- होर्ता, चेक- गणराज्यस्य प्रधानमंत्री पेत्र-
फियाला, केंद्रीय-मंत्री पीयूषगोयलः तथा च गुजरातस्य
मुख्यमंत्री भूपेन्द्रपटेलः उद्घाटनसत्रे सम्मिलिताः आसन्।
सम्मेलनं सम्बोधयन् भूपेन्द्र पटेलः अवदत् यत् सप्त-
चत्वारिंशदुत्तर- द्विसहस्रतमं वर्षपर्यन्तं विकसित-
भारतस्य लक्ष्यं प्राप्तुं गुजरात- प्रदेशः प्रमुखो भविष्यति।
अस्मिन् सम्मेलने अमृतकालस्य रूपरेखायाः निर्णयः
भविष्यति इति सः अवदत्। अस्मिन् अवसरे माइक्रोन,
रिलायन्स्, टाटासमूहः इत्यादीनां प्रमुखाः वैश्विक-
भारतीय- उद्योगाः गुजरात- प्रदेशे स्वव्यापारस्य
विस्तारस्य योजनां घोषितवन्तः। सुजुकी- मोटर
कार्पोरेशन्, रिलायन्स्- इण्डस्ट्रीज्, अदानी-समूहः,
आर्सेलरमित्तल् इति च हरित- विकासक्षेत्रे निवेशस्य विषये
चर्चा कृतवन्तः। अदानीसमूहेन आगामि पञ्चभिर्वर्षैः
गुजराते द्विलक्ष- कोटि- रूप्यकाणां निवेशस्य घोषणा
कृता तथा च सुजुकी- मोटर्स, आर्सेलर- मित्तल् इत्येतौ
समूहौ च नूतनानां संयंत्राणां स्थापनायाः घोषणां
कृतवन्तौ। रिलायन्स्- इण्डस्ट्रीज् इत्यस्य मुकेश-
अम्बानी इत्यनेन गुजरातस्य हाजीरा- नगरे देशस्य प्रथमं
कार्बन-फाइबरकेन्द्रस्य स्थापनायाः घोषणा कृता।
माइक्रोन- सङ्घस्य मुख्यकार्यकारी संजय- मेहरोत्रा इत्यनेन
उक्तं यत् गुजरात- प्रदेशे अर्धचालक- निर्माणे माइक्रोन-
संस्थायाः महत्त्वपूर्णा भूमिका भविष्यति।

श्रीलङ्कादेशस्य कैण्डीनगरे IIT

मद्रासस्य नूतनपरिसरः उद्घाटयिष्यते

श्रीलङ्का- देशस्य शिक्षामन्त्री डॉ. सुशील- प्रेमजयन्ता
अवदत् यत् श्रीलङ्कादेशस्य कैण्डीनगरे IIT मद्रासस्य
नूतन- परिसरस्य आरम्भः भविष्यति इति। एकस्मिन्
संवादे तेनोक्तं यत् श्रीलङ्का- देशस्य राष्ट्रपतिना
रणिलविक्रमसिंहेन वित्तमन्त्रीरूपेण प्रस्तुते ऐषमः
आयव्यय- विवरण- पत्रके एषः प्रस्तावः समाविष्टः
अस्ति। सः अवदत् यत् गतमासे भारत- भ्रमणकाले सः
आईआईटी मद्रासस्य संकाय- निदेशकैः सह चर्चा
कृतवान्। डॉ. प्रेमजयन्तः अवदत् यत् परिसरस्य
आरम्भार्थं IIT-दलस्य श्रीलङ्का-देशम् आगमनात् पूर्वं
तस्य मन्त्रालयः IIT मद्रास-नगरं प्रति शिक्षाविदां दलं
प्रेषयिष्यति।

रामलल्लायाः प्राणप्रतिष्ठाकार्यक्रमे काङ्ग्रेसदलेन
सादरपूर्वकं भागग्रहणम् अस्वीकृतम्

हिमसंस्कृतवार्ता:। अयोध्यायां 22 अधीरंजनचौधरी च आयोजनस्य
जनवरी दिनाङ्के भविते रामलल्लायाः निमन्त्रणं सादरपूर्वकम् अस्वीकृतवन्तः।
प्राणप्रतिष्ठाकार्यक्रमे काङ्ग्रेसेन
भागग्रहणम् अस्वीकृतम्। सोनिया
गान्धी, मल्लिकार्जुन खर्गे,
अधीरंजनादिभिः सहितं सर्वे काँग्रेस
नेतारः अस्मिन् कार्यक्रमे उपस्थिताः न
भविष्यन्ति। काङ्ग्रेसदलेनोक्तं यत् एषः
कार्यक्रमः भाजपाद्वारा राजनैतिकलाभाय
आयोजितः अस्ति। काङ्ग्रेसेन
सामाजिकमाध्यमेषु एकं पत्रं सार्वजनिकं
कृतम्, यस्मिन् राममन्दिरस्य
उद्घाटनसमारोहे न गमनस्य निर्णयस्य
कारणं दत्तम्। अस्मिन् काङ्ग्रेसपक्षेण
लिखितं यत् धर्मः व्यक्तिगतः विषयः
अस्ति, परन्तु भाजपा आरएसएस च
मन्दिरस्य उद्घाटनकार्यक्रमं स्वस्य
आयोजनं कृतवन्तौ।
अपूर्णमन्दिरस्य उद्घाटनं स्पष्टतया
भाजपा-आरएसएस-नेतृभिः निर्वाचने
लाभं प्राप्तुं क्रियते, अतः कोटि-कोटि-
जनानाम् आस्थायाः सम्मानं कृत्वा
मल्लिकार्जुन-खर्गे, सोनिया गान्धी,

अपरपक्षे काङ्ग्रेसस्य अस्य निर्णयस्य
विषये भाजपा प्रबलप्रतिक्रियाम्
अददात्। केन्द्रीयमन्त्री स्मृति इरानी
उक्तवती यत् काङ्ग्रेसपक्षस्य रामविरोधी
मुखं देशस्य सम्मुखम् अस्ति। भगवान्
रामः काल्पनिकः पात्रः इति न्यायालयस्य
समक्षं शपथपत्रं दत्तवती सोनिया
गान्धी राममन्दिरस्य आमन्त्रणम्
अस्वीकृतवती इति न आश्चर्यम्।
सा अवदत् यत् सोनियागान्धी-
काङ्ग्रेसयोः नेतृत्वे इण्डी-गठबन्धनेन
सनातनधर्मस्य बहुवारं अपमानं कृतम्।

विश्वसनीय- सूचनाः प्रदातुं पत्रकाराणां
प्रमुखं दायित्वम्- रामनाथकोविन्दः

पूर्वराष्ट्रपतिः रामनाथकोविन्दः मिथ्याभ्रामक-
वार्ता- समस्यायाः विषये गभीरां चिन्ताम्
व्यक्तिकृतवान्। सः अवदत् यत् नूतनप्रायोगिक्याः
कारणेन उत्पद्यमानानाम् आह्वानानां निवारणाय
अस्माभिः सज्जैः भाव्यम्। नवदिल्लीनगरे
भारतीयजनसञ्चारसंस्थानस्य (IIMC) पञ्च- पञ्चाशत्तमं दीक्षांत- समारोहं सम्बोधयन्
कोविन्दः अवदत् यत् मिथ्या- भ्रम- वार्तानां समाजे प्रतिकूल- प्रभावः भवति, तत्रैव
विश्वसनीय- सूचनाः प्रदातुं पत्रकाराणां प्रमुखं दायित्वम् अस्ति। उच्चतर- टीआरपी
इति प्राप्यर्थं सनसनीभूत- वार्ता- प्रदानस्य उल्लेखं कुर्वन् कोविन्दः अवदत् यत्
पत्रकारितायाः मूल्यानि सदैव निर्वाहयितव्यानि भविष्यन्ति। सः अवदत् यत्
सामान्यजनहितस्य रक्षणं पत्रकाराणां दायित्वम् अस्ति।

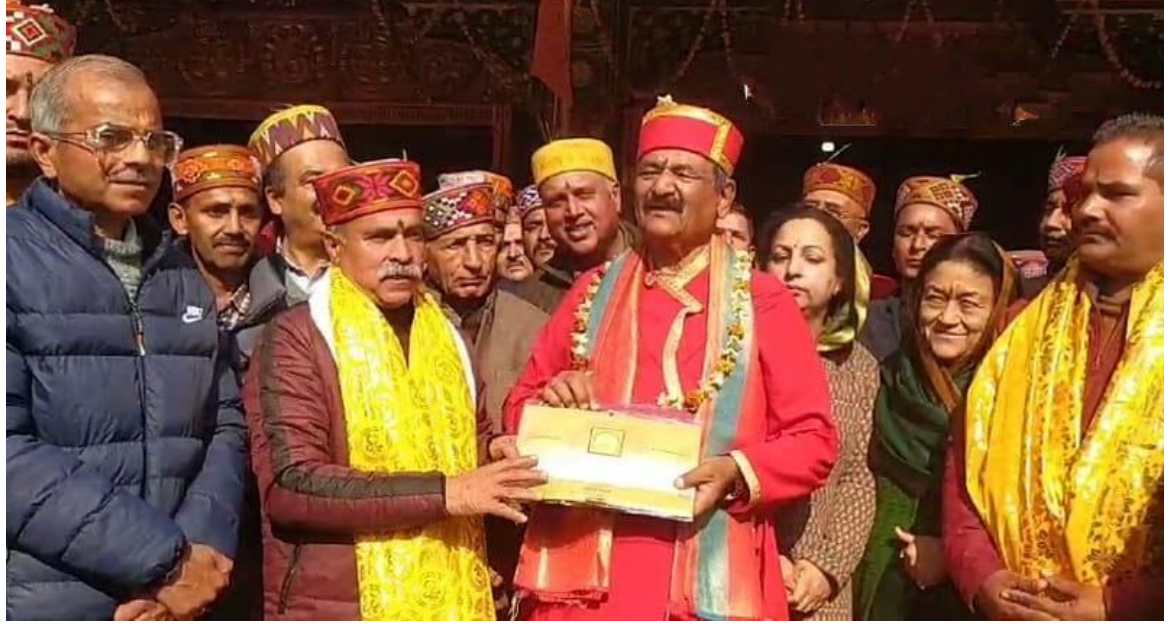

इजरायल- हमासयोः मध्ये प्रचलता संघर्षेण प्राणानां
सम्पदां च महती हानिः जाता- रुचिरा- कम्बोजः

भारतेन उक्तं यत् इजरायल- फिलीस्तीन देशयोः नेतृभिः
सह निरन्तरं सम्पर्कं कुर्वन् अस्ति, मध्य-एशिया- देशेषु
शीघ्रमेव शान्तिं पुनः स्थापयितुं मानवीय- सहायतां
सुनिश्चित्य च द्वन्द्वस्य निवारणस्य पक्षे अस्ति।
संयुक्तराष्ट्रसङ्घस्य भारतस्य स्थायीप्रतिनिधिः रुचिरा-
कम्बोजः संयुक्तराष्ट्र- सङ्घस्य महासभायाम् अवदत् यत्
इजरायल- हमासयोः मध्ये प्रचलता संघर्षेण प्राणानां सम्पदां च महती हानिः जाता,
मानवीयसंकटः च सृज्यते। सः भारतस्य शीघ्रतमां स्थितिं सामान्यां कर्तुं, गाजायाः
मानवीय- सहायतां प्रदातुं च प्रयत्नानाम् उल्लेखं कृतवती। आतङ्कवादं विरुध्य
शून्य- सहिष्णुतायाः नीतिः भारतेन सर्वदा दृढतया परिपाल्यते।

कुल्लू- भगवता रघुनाथेन प्राप्तं अयोध्यायाः राममन्दिरस्य प्रतिष्ठायाः निमन्त्रणम्, २२ दिनाङ्के प्रतिष्ठायज्ञे सम्मिलितः भविष्यति मुख्ययष्टिधारकः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुल्लू।

देवभूमे: कुल्लो: आराध्यदेवेन भगवता रघुनाथेन अयोध्यायां राममन्दिरस्य प्रतिष्ठायाः निमन्त्रणम् प्राप्तमस्ति। रघुनाथपुर विश्वहिन्दूपरिषदः प्रान्ताध्यक्षः लेखराजराणा निमन्त्रणं प्रदातुं कुल्लौ रघुनाथपुरं प्राप्तवान्। अत्र आगत्य यत्र पूजासमये भगवाशतः रघुनाथस्य दर्शनं कृतम्। तत्र भगवते रघुनाथाय अयोध्यायां राममन्दिरस्य प्राणप्रतिष्ठायाः आमन्त्रणं प्रदाय अतीव प्रसन्नाः अभवत्। सूचनानुसारं सम्प्रति भगवतः रघुनाथस्य पक्षतः भगवतः रघुनाथस्य मुख्ययष्टिधारकः महेश्वरसिंहः राममन्दिरस्य प्राणप्रतिष्ठायाः यज्ञे भागं स्वीकर्तुम् अयोध्यां गमिष्यति। यदा तु प्राणप्रतिष्ठायै भगवतः रघुनाथस्य पक्षतः चरणपादुकासहितं अन्यानि आभूषणानि गमिष्यन्ति। अयोध्यानगर्यां नवनिर्मितस्य भगवतः रामचन्द्रस्य प्राणप्रतिष्ठामभिलक्ष्य देवभूमे: कुल्लो: जनाः हर्षिताः सन्ति।

प्रस्तावितस्य गगलविमानपत्तनस्य विस्तारस्य पुनर्वास- एवं- पुनर्स्थापन- योजनायां उच्च- न्यायालयस्य प्रतिबन्धः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

राज्य उच्चन्यायालयेन मंगलवासरे श्रवणकाले गगलविमानपत्तनस्य विस्तारार्थं प्रस्ताविता पुनर्वास- पुनर्स्थापनयोजनायाः (R&R) स्थगिता अस्ति। न्यायालयेन अग्रिमश्रवणपर्यन्तं प्रकरणे यथास्थितिः स्थापयितुं आदेशः दत्तः। अग्रिमं श्रवणम् फरवरीमासस्य २९ दिनाङ्के भविष्यति। विस्तारार्थं प्रदत्तं सामाजिक- प्रभावमूल्यांकनप्रतिवेदनं, विशेषज्ञसमूहप्रतिवेदनं, प्रौद्योगिकी- आर्थिकसाध्यताप्रतिवेदनं च उच्चन्यायालये प्रतिवादितमासीत्। एतदतिरिक्तं विमानस्थानकं भूकम्पीयक्षेत्रे भवितुं कारणात् विस्ताराय निर्मितस्य टेक्नो- आर्थिक- साध्यता- प्रतिवेदनस्य (TEF) विषये IIT रुड़की- इत्यस्य परामर्शस्य निर्देशाः अपि न पूर्णाः राज्यसर्वकारस्य महाधिवक्ता अनूपकुमाररत्नः अवदत् यत् न्यायालयेन विमानस्थानकविस्तारस्य विषये क्रियमाणायः पुनर्वास- एवं- पुनर्स्थापन- योजना अग्रिमश्रवणपर्यन्तं स्थगिता। अग्रिमे श्रवणे सर्वकारस्य पक्षः न्यायालयस्य समक्षं प्रस्तुतः भविष्यति।

केन्द्रतः प्राप्ते साहाय्ये बाधाः न सृजन्तु भाजपानेतारः न च मिथ्यावादं कुर्युः मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः नादौन पत्रकारान् सम्बोधयन् अवदत् यत् भाजपा हिमाचलविरोधी दृष्टिकोणेन कार्यं कुर्वन् अस्ति, सकारात्मकविरोधस्य भूमिकां कर्तुं असफलः अभवत्। सः अवदत् यत् कोऽपि भाजपा सांसदः, प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी वा अन्येषां केन्द्रीयनेतृणां साक्षात्कारं कृत्वा आपदाप्रभावितस्य हिमाचलप्रदेशस्य आर्थिकसहायतां प्राप्तुं न मिलितवान्। एतदेव न, नियमानुसारं राज्यसर्वकारेण केन्द्रसर्वकाराय प्रायः १७०० कोटिरूप्यकाणां विवरणं प्रेषितं यत् हिमाचलप्रदेशाय दिसम्बरमासे प्राप्तव्यः आसीत्, अपितु एतां राशिं विमोचयितुं भाजपानेतारः बाधाः सृजन्ति।

सः भाजपानेतृभ्यः आह्वानं कृतवान् यत् हिमाचलप्रदेशाय प्रदत्तायां आर्थिकसहायतायां बाधाः न सृजन्तु, केन्द्रात् विशेषवितीयसहायतां प्राप्तस्य मिथ्यावादं अपि न कुर्वन्तु इति। सः अवदत् यत् यदि केन्द्रसर्वकारेण आपदासम्बद्धे हिमाचलप्रदेशाय किमपि विशेषं आर्थिकसंकुलं दत्तं तर्हि भाजपानेतृभिः तस्य विषये सूचयितव्यम्। सः अवदत् यत् हिमाचलप्रदेशस्य आपदां राष्ट्रिय- आपदा इति घोषयितुं यदा विधानसभायां संकल्पः आनीतः तदा भाजपाविधायकाः तस्य विरोधं कृतवन्तः, भाजपा आपदाप्रभावितेभ्यः सह न स्थितवती।

विभागानां पुनर्गठनं करिष्यति सर्वकारः

मन्त्रिभ्यः विभागानां आबंटनस्य प्रश्ने सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अवदत् यत् नवनियुक्तानां मन्त्रिणां कृते विभागाः प्रदत्ताः सन्ति, येभ्यः मन्त्रिभ्यः विभागाः गृहीताः तेषां विद्यमानविभागानुसारं नवनिर्मितविभागाः प्रदत्ताः भविष्यन्ति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः विभागानां पुनर्गठनं कर्तुं गच्छति, आगामिसमये केचन नूतनाः विभागाः निर्मिताः भविष्यन्ति। सः अवदत् यत् आगामिसमये आधारभूतसंरचनाविभागः, कृत्रिममेधाविभागः च निर्मितः भविष्यति येन निर्णयनिर्माणं सुलभं भवति, राज्यसर्वकारस्य कार्याणि सुचारुरूपेण चालयितुं शक्नुवन्ति।

भाखड़ाव्यासप्रबन्धनस्य ४३०० कोटिरूप्यकाणि केन्द्रसर्वकारस्य पार्श्वे निरुद्धानि

मुख्यमन्त्री सुक्खुः अवदत् यत् केन्द्रसर्वकारस्य उपक्रमाः जलोपकरणस्य विरोधं कुर्वन्ति। एतेन सह भाखड़ाव्यासप्रबन्धनस्य ४३०० कोटिरूप्यकाणि केन्द्रसर्वकारस्य पार्श्वे निरुद्धानि सन्ति। यानि केन्द्रसर्वकारेण न मुक्तानि। सः अवदत् लुहरी, सुन्नी, धौलासिद्धजलविद्युत्परियोजनासु प्रदेशस्य हितं मनसि न स्थापितं, पूर्वभाजपा कार्यकाले राज्यस्य हितं विक्रीतम्।

मुख्यमात्रणा नादान चतुणा विकासात्मकानां परियोजनानां आधारशिलाः स्थापिताः

ध्यातव्यं वर्तते यत् अस्मात् पूर्वं मुख्यमन्त्री नादौनविधानसभाक्षेत्रस्य कृते चतुर्णां विकासात्मकानां परियोजनानां आधारशिलाः अस्थापयत्। सः नादौननगराय २४ होरात्मक पेयजलस्य सुविधां प्रदातुं ४४.६६ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन निर्मितस्य परियोजनायाः आधारशिलाम् अस्थापयत्। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् अस्मिन् वर्षे ग्रीष्मकालात् पूर्वं अस्याः परियोजनायाः निर्माणकार्यं सम्पन्नं भविष्यति, येन नगरपञ्चायत- नादौनस्य सर्वेषां सप्तवार्डानां निवासिनः २४ होरासु पेयजलापूर्तिः सुविधा भविष्यति। अस्यां योजनायां अत्याधुनिक- यू-वी- छिद्रकप्रौद्योगिक्याः उपयोगः भविष्यति इति सः अवदत्।

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः नादौने ४३.०६ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन निर्मितस्य हिमाचलप्रदेश- पर्यटनविकासनिगमस्य होटलस्य शिलान्यासमपि कृतवान्, यस्य निर्माणं २०२५ तमस्य वर्षस्य जुलाईमासपर्यन्तं कर्तुं लक्ष्यं कृतम् अस्ति। पर्यटकानाम् सुविधाप्रदानाय एतत् होटलं आधारभूतं सिद्धं भविष्यति इति सः अवदत्। मुख्यमन्त्री ६.५४ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन निर्मितस्य गगलस्थस्य जलशक्तिविभागस्य विश्रामगृहस्य, १४.०२ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन निर्माणस्य जलाडीस्थस्य आदर्शकैरियर-कौशल- केन्द्रस्य च शिलान्यासम् अकरोत्। २०२५ तमस्य वर्षस्य जूनमासपर्यन्तं कौशलकेन्द्रं सज्जं भविष्यति।

हिमाचलस्य सर्वकारीयचिकित्सालयेषु क्रास्ना संस्थायाः परीक्षणप्रयोगशालाः स्थगिताः

हिमाचलस्य सर्वकारीयचिकित्सालयेषु रोगिभ्यः निःशुल्कपरीक्षणसुविधां दत्तवती क्रास्ना इति प्रयोगशालाः पिहिताः सन्ति। राष्ट्रीयस्वास्थ्यमिशन इत्यनेन धनराशिः न मोचिताः अतः क्रास्ना-प्रयोगशाला ६५० संस्थासु सेवाः स्थगितवती। बुधवासरे एतासां सेवानां स्थगनात् सम्पूर्णे राज्ये दशसहस्राधिकाः रोगिणः प्रभाविताः अभवन्। राज्यसर्वकारेण क्रास्ना- प्रयोगशालायाः कृते ५० कोटिरूप्यकाणि दातव्यानि सन्ति तथा च एतत् देयं एप्रिलमासात् अवरुद्धमस्ति। राष्ट्रीयस्वास्थ्यमिशन इत्यस्य धनराशिः अभावात् एषा स्थितिः उत्पन्ना इति कथ्यते। वस्तुतः नियतधनराशितः अधिकानि परीक्षणानि सर्वकारीयचिकित्सालयेषु कृताः, तेषाम् अभिलेखाः च राष्ट्रियस्वास्थ्य-अभियानं प्रति प्रेषितानि सन्ति। न्यूनतमराशेः कारणात् एतेषाम् अभिलेखानां भुक्तिः न क्रियते। सम्प्रति सम्पूर्णे राज्ये १८०० कर्मचारिणः क्रास्ना-प्रयोगशालाया सह सम्बद्धाः सन्ति। एतेषां कर्मचारिणां वेतनं दातुं कठिनं भवति।

क्रास्ना-प्रयोगशालायाः सीएचसी-पीएचसी-सहितेषु सर्वेषु चिकित्सामहाविद्यालयेषु कार्यं स्थगितम् अस्ति। इदानीं बुधवासरे एनएचएम-निदेशकेन सह वार्तालापद्वारा विषयस्य समाधानस्य प्रयासः कृतः, परन्तु विषयः समाप्तः न अभवत्। राज्यसर्वकारेण चिकित्सामहाविद्यालयेषु, क्षेत्रीयचिकित्सालयेषु, सीएचसीषु, पीएचसीषु च निःशुल्कपरीक्षायाः दायित्वं क्रास्ना-प्रयोगशालायाः कृते दत्तम् अस्ति। एतेषां परीक्षणानां भुक्तिः एनएचएम-माध्यमेन भवति, परन्तु ततः पूर्वं जिलास्तरस्य चिकित्सालयप्रबन्धनं, सीएमओ च वार्षिकम् आयव्ययकं निर्मांति।

कठिनं परिश्रमः, लक्ष्यं प्रति समदृष्टिश्चैव सफलतायाः उपायः- नवीन कुमार शर्मा

हमीरपुरस्य राजकीय- उच्च- विद्यालयः कोटला कल्लर इत्यत्र आयोजितः वार्षिकोत्सवः

छात्रैः विविधप्रस्तुतिभिः आह्लादितानि अतिथिनाम् अभिभावकानां च मनांसि

हिमसंस्कृतवार्ता:- क्षेत्रीय प्रतिनिधिः, नादौनम्।

छात्रजीवने कृतः परिश्रम एव जीवने सफलतां जनयति छात्रेभ्यश्च स्वलक्ष्यस्य प्राप्तये सहायको भवति। संदेशोऽयं प्रदत्तः हमीरपुरस्य राजकीय- उच्च- विद्यालयस्य कोटला कल्लर इत्यस्य वार्षिकोत्सवे मुख्यातिथिना जिला निरीक्षण- प्रभागस्य उपनिदेशकेन नवीनकुमारशर्मावर्येण। सर्वप्रथमं विद्यालयस्य मुख्याध्यापिकया अंजुलाशर्मावर्यया पुष्पगुच्छप्रदानेन मुख्यद्वारे

स्वागतं विहितम्। मुख्यातिथिमहोदयस्य अन्येषां च अतिथिनां समुचितसम्मानमपि कार्यक्रमे विहितम्। कार्यक्रमस्य संचालनं विद्यालयस्य संस्कृतशिक्षकेण डॉ. अमितशर्मणा कृतम्। कार्यक्रमस्य प्रारम्भः दीपप्रज्वलनेन मातुः सरस्वत्याः पूजनेन च अभवत्। छात्राभिः सरस्वती वन्दना, स्वागतगीतं चापि गीतम्। उच्च विद्यालयस्य प्राथमिकविद्यालयस्य च छात्रैः संयुक्तरूपेण कार्यक्रमोऽयं समायोजितः। हिंदी- पहाड़ी- पंजाबी भाषासु छात्रैः विविधनृत्यप्रस्तुतयः प्रस्तुताः। तत्र च तृतीय- षष्ठी- अष्टमी कक्षाणां च छात्राभिः संस्कृतगीतेषु साभिनयं नृत्यं प्रस्तुतं यत् सर्वेषां कृते आह्लादकः आसीत्। नवमकक्षायाः छात्रा श्रुति समधुरेण कण्ठेन मधुराष्टकम् स्तोत्रं प्रस्तुतवती। तस्या स्वरेण सर्वे भक्तिभावान्विताः जाताः। अस्मिन्नन्तरे मुख्याध्यापिका विद्यालयस्य उपलब्धिसमायुक्तं वार्षिकं प्रतिवेदनं प्रस्तुतवती।

मुख्यातिथिना विद्यालयस्य विवरणं श्रुत्वा विद्यालयस्य उपलब्ध्यर्थं सर्वेभ्यो शुभकामनाः प्रदत्ताः। मुख्यातिथिना छात्रेभ्यः अभिभावकेभ्यश्च सर्वकारद्वारा चालिताः शिक्षाक्षेत्रस्य विविधयोजनाः विस्तरेण वर्णिताः। छात्रेभ्यः सम्बोधयन् सः उक्तवान् यत् छात्राः स्वजीवने निश्चितलक्ष्यं प्रति कठिनपरिश्रमेण दृढनिश्चयेन च अग्रे गच्छेयुः। सः महाभारतस्य उदाहरणं दत्त्वा अकथयत् यत् यथा अर्जुनस्य ध्यानं सदैव स्वकीये लक्ष्ये एव भवति स्म तथैव छात्रैः सर्वदा स्वकीये लक्ष्ये एव ध्यानं स्थापनीयम्। तेन योजितं यत् कदापि असफलतायाः स्वमनसि निराशा न उत्पादनीया। असफलता एव सफलतायाः सोपानं भवति। सर्वाते धन्यवादज्ञापनेन कार्यक्रमस्य समाप्तिरभवत्। अस्मिन्नवसरे अभिभावकैः सह प्रधानाचार्या राजकीय- वरिष्ठ-

माध्यमिक- विद्यालयः कांगू शकुंतला पटियालः, उपनिदेशककार्यालयः हमीरपुरतः अनिता कुमारी, कोटला कल्लर विद्यालयस्य पूर्व हिंदीशिक्षिका संतोष कुमारी, पूर्व शारीरिकशिक्षकः देशराजशर्मा, विद्यालयस्य शिक्षकः देशराज शर्मा, दीक्षा भारती, अनिता देवी, रविन्द्र कुमार, चंद्रकला शर्मा, सरोज बाला, प्राथमिक विद्यालयस्य अश्वनी शर्मा, ग्रामपंचायतस्य कोटला चिल्लियां इत्यस्य प्रधानः विजय कुमारः, पूर्व प्रधानः सुखदेव शर्मा, अनिल शर्मा च, वाई पंच नीलमशर्मा, लक्ष्मीदास शर्मा, परमात्माशरणः, दौलतरामः, सुनीलकुमारशर्मा, अशोककुमार बग्गा, वीना शर्मा, कमला देवी, नीलम कौशल, प्रकाशो देवी आदयः विशेषरूपेण उपस्थिताः आसन्।

मुजफ्फरपुरनगरे युवकः

स्वसखीं गोलिकाभिः

मारितवान्, उभौ पतिपत्नीरूपेण होटले एव तिष्ठतः आस्ताम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुणाल कौशिकः, मोतिहारी

मुजफ्फरपुरे गोलीकाण्डः अभवत्। युवकः स्वसखीं मुखं विदारितवान्। उभौ पतिपत्नीरूपेण होटले एकं कक्षं गृहीतवन्तौ आस्ताम्। युवकः निजीविश्रामगृहे एव बालिकां गोलिकाभिः मारितवान्। तदनन्तरं सः निजीविश्रामगृहात् पलायितवान्। बालिका पृष्ठतः आहतस्थित्या अधः निजीविश्रामगृहे आगता। यत्र सः कार्मिकानाम् गोलीकाण्डस्य विषये अवदत्। सम्पूर्णः विषयः मिथनपुरा पुलिसक्षेत्रस्य हरिसभाचौके स्थितस्य निजीविश्रामगृहस्य अस्ति। घटनायाः अनन्तरं सः युवकः शय्यायाः उपरि पिस्तौलं गोलीं च त्यक्त्वा पलायितवान्। निजीविश्रामगृहस्य कर्मचारिणां साहाय्येन तत्क्षणमेव बालिका चिकित्सायै बैरियानगरस्य निजचिकित्सालये प्रवेशिता। यत्र तस्य स्थितिः गम्भीरा एव तिष्ठति। बालिका नगरस्य मलिघाटनिवासी इति परिचिता अस्ति। तस्य गण्डे गोलीकापातः अभवत्। वैद्याः तस्य चिकित्सायां व्यस्ताः सन्ति। पुलिसेन अस्य विषयस्य अन्वेषणं आरब्धम् अस्ति। घटनायाः अनन्तरं निजीविश्रामगृहस्यकर्मचारिणः मिथनपुरा पुलिसम् आहूय घटनायाः विषये सूचनां दत्तवन्तः। एतदतिरिक्तं निजीविश्रामगृहस्य स्वामिने अपि सूचितम्। सूचनां प्राप्य मिथनपुरा पुलिसपदाधिकारी राकेशकुमारः स्वसमूहेन सह निजीविश्रामगृहे गत्वा कक्षम् अन्वेषितवान्। शय्यायां स्थापित- भुशुण्डीतः अनेकाः गोलिकाः गोलिकाः अपि प्राप्ताः। शय्यायां रक्तस्य सिञ्चनानि आसन्। इत्थं एएसपी नगर अवधेशकुमार दीक्षितः अपि स्थले प्राप्य थानातः घटनासम्बद्धं सूचनां गृहीतवान्। निजीविश्रामगृहस्य पञ्जिकायाः अपि निरीक्षणम् अभवत्।

"ये स्वपदस्य सामर्थ्ये विश्वासं कुर्वन्ति, ते प्रायः स्वगन्तव्यस्थानं प्राप्नुवन्ति"- डॉ. भावना भगत

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. सुनीताभार्गव, जयपुरम्।

सामाजिकन्याय एवं सशक्तिकरणविभागः (राजस्थानसर्वकारः) उपनिदेशिका डॉ. भावना युवा सप्ताहस्य अन्तर्गतं जयपुरस्य संजय- शिक्षक- प्रशिक्षण- महाविद्यालये आयोजिते "युवा भारतम्, विकसित भारतम्" इति विषये प्रचारभाषणस्य अवसरः प्राप्तः। प्रचारभाषणस्य उद्घाटनस्य अतिथि डॉ. भावना भगत, प्राचार्य डॉ. सुनीता भार्गव, डॉ. यशवन्ती गौर, डॉ. रतनकुमार भारद्वाजद्वारा दीपप्रज्वलितं कृत्वा कृतम्। डॉ. सुनीताभार्गवद्वारा अतिथिनां स्वागतं कृतम्। अस्माभिः अस्माकं क्षमतां ज्ञात्वा भारतस्य कृते अस्माकं लक्ष्यस्य प्रारूपं निर्मातव्या। अस्माकम् उद्देश्यं न केवलं जीवनयापनार्थं रोजगारं प्राप्तुम् अपितु राष्ट्राय अस्माकं सेवां समर्पणं च दातुं वर्तते। कार्यक्रमस्य अन्ते मुख्यातिथिः प्राचार्यः स्मृतिचिह्नं प्रस्तूय कृतज्ञतां प्रकटितवती।

मुजफ्फरपुरे भृङ्गदंशस्य कारणेन वायुसेनायाः अधिकारी मृतः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुणाल कौशिकः, मोतिहारी

बिहारस्य मुजफ्फरपुरे भृङ्गदंशस्य कारणेन वायुसेनायाः एकस्य अधिकारीणः मृत्युः अभवत्। वायुसेना अधिकारी रंजीतकुमारः केवलं द्वौ दिवसौ पूर्वं अवकाशं स्वीकृत्य गृहम् आगतः आसीत्। सः चण्डीगढे वायुसेनायाः मास्टर वारण्ट ऑफिसररूपेण नियुक्तः आसीत्। तस्य मृत्युः कुटुम्बे कोलाहलं जनयति। मृतस्य शवस्य शवस्य शवपरीक्षायै एसकेएमसीएच-नगरम् आनीता। तदनन्तरं मृत्योः परीक्षणं कृत्वा शवः परिवारजनेभ्यः समर्पितः। आवाम् वदामः यत् मृतः वायुसेना-अधिकारी रंजीतकुमारः अवकाशं स्वीकृत्य अहियापुर-नगरस्य द्रोणपुरनगरे स्वस्य पैतृकगृहम् आगतः आसीत्। सः गृहात् बहिः उपविष्टः आसीत्, तस्य पौत्रः क्रीडति स्म। एतस्मिन्नन्तरे भृङ्गसमूहः सहसा तान् आक्रमितवान्। भृङ्गः तस्य सर्वशरीरे दंशितुं आरब्धवान्। कथञ्चित् सः स्वपौत्रं गृहस्य अन्तः नीतवान्। तस्य मुखं हस्तपादपादादिषु भृङ्गैः दष्टः आसीत्। वेदनाश्रान्तः स तत्र अचेतनः पतितः।

भूटान-निर्वाचन-परिणामः- भूटानस्य संसद- निर्वाचने पीपुल्स- डेमोक्रेटिक- पार्टी बहुमतं प्राप्य नूतनं सर्वकारं निर्मास्यति

पूर्वप्रधानमन्त्री शेरिंग टोबगे इत्यस्य पीपुल्स- डेमोक्रेटिक- पार्टी (पीडीपी) इति भूटानस्य संसद- निर्वाचने बहुमतं प्राप्य नूतनं सर्वकारं निर्मास्यति। भूटान- प्रसारण- सेवायाः सूचना अस्ति यत् पीडीपी- पक्षेण राष्ट्रियसभायाः त्रिंशद् आसनानि जित्वा सत्ता पुनः प्राप्ता। अष्टपञ्चाशद्वर्षीयः टोबगे द्वितीयवारं प्रधानमन्त्री भविष्यति इति अपेक्षा अस्ति। प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्र- मोदिना भूटान- देशे संसदीय- निर्वाचनेषु शेरिंग- टोबगे, पीपुल्स- डेमोक्रेटिक- पार्टी इत्येतयोः विजयानन्तरं वर्धापनानि प्रदत्तानि।

॥ श्रीरामायणकथा ॥

लङ्काकाण्डम्! (अष्टपञ्चाशत्तमः सर्गः) सीतां प्रति श्रीरामस्य कटूक्तिः, सीतायाः च अग्निपरीक्षा (द्वितीयः खण्डः)

बहुकालं यावत् एकत्रे स्थित्वा अपि त्वं मम चरित्रं न अवागच्छः इत्यतः अहम् अत्यन्तं दुःखिता अस्मि। हे वीर! यदा मां द्रष्टुं त्वं हनुमन्तम् अप्रेषयः तदा मम त्यागस्य वार्ता किमर्थं मां न अश्रावयः? यदि त्वं तदा माम् एतं संवादम् अश्रावयिष्यः तर्हि अहं तदा हि हनुमतः पुरतः मम प्राणान् अत्यक्ष्यम्। तदा तु सुहृद्भिः सह तव वृथा श्रमोऽपि न अभविष्यत्। हे नृपशार्दूल! त्वया मनुष्येण केवलं मम स्त्रीत्वस्य हि विवेचनं कृतम्! मम उत्पत्तिस्तु जनकात् न अपितु वसुधातलात् अभवत्। बाल्ये

शास्त्रानुसारं मम पाणिं गृहीत्वा अपि त्वं मम चरित्रस्य समुचितं सम्मानम् न अकरोः। त्वां प्रति मम भक्तिः शीलं च कीदृशम् इत्यस्यापि त्वं विवेचनं न अकरोः।

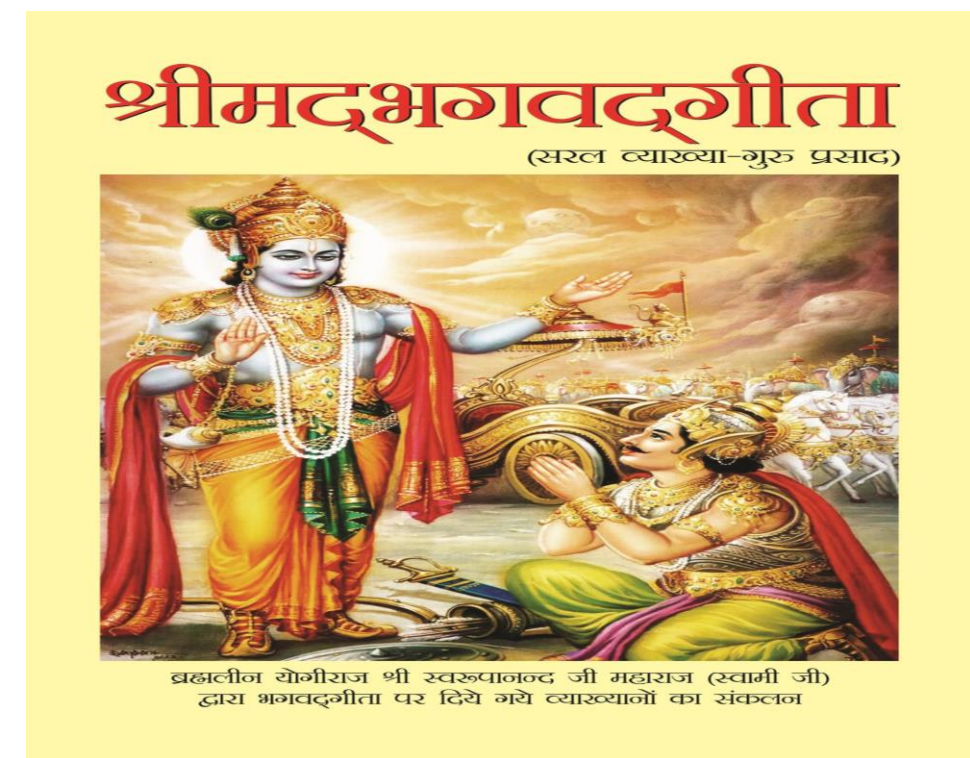
एवं ब्रुवन्ती रुदती वाष्पगद्गदभाषिणी सीता पार्श्वस्थं ध्यानपरायणं लक्ष्मणम् अब्रवीत् हे लक्ष्मण! मत्कृते चितां निर्माहि, मिथ्यापवादग्रस्ता भूत्वा अहं जीवितुं नेच्छामि। मम पतिः मयि असन्तुष्टः सन् सर्वजनानां मध्ये माम् अत्यजत्, अतः अहं अग्निं प्रविश्य मम कर्मानुरूपां गतिं लभै। सीतायाः तद् वचनं श्रुत्वा परवीरहा वीर्यवान् लक्ष्मणः क्रोधेन रामं प्रति पश्यति स्म। ततः इङ्गितेन रामस्य मनोभावं ज्ञात्वा लक्ष्मणः चितायाः निर्माणम् अकरोत्। तस्मिन् समये कश्चिदपि सुहृत् कालान्तकयमोपमं रामम् अनुनेतुं वक्तुं द्रष्टुं वा न अशक्नोत्। रामः तदा अधोमुखः सन् स्थितः आसीत्। बद्धाञ्जलिपुटा देवी सीता तस्य अधोमुखस्थितस्य श्रीरामस्य प्रदक्षिणं कृत्वा दीप्यमानं हुताशनम् अगच्छत्। तत्र गत्वा सा देवान् ब्राह्मणान् च प्रणम्य वचनम् अब्रवीत्- यदि मम हृदयं राघवात् कदापि न अपसर्पति तर्हि सर्वलोकसाक्षी पावकः मां सर्वतः पातु। यथा मां शुद्धचारित्रां राघवः दुष्टां जानाति, तथा हे पावक! हे सर्वलोकसाक्षिन्! मां सर्वतः पातु। एवमुक्त्वा वैदेही हुताशनं परिक्रम्य निःशङ्केन अन्तरात्मना ज्वलन्तं दीप्तं प्राविशत्। तत्र बालवृद्धसमाकुलः सर्वः एव हुताशनं प्रविशन्तीं दीप्तां मैथिलीम् अपश्यत्। हुताशनं प्रविशन्तीं तां विशालाक्षीं सीतां तदा त्रयः लोकाः अपश्यन्। स्त्रियः सर्वाः तदा हुताशने पतन्तीं सीतां दृष्ट्वा रामं निन्दन्ति स्म। देवगन्धर्वदानवाः तदा स्वर्गाधिष्ठात्रीदेवीवत् शप्ताम् अग्रौ पतन्तीं तां सीताम् अपश्यन्। अग्रौ पतन्तीं तां सीतां दृष्ट्वा वानराः राक्षसाः सर्वे तदा हाहाकारं कुर्वन्ति स्म।

हिमसंस्कृतवार्ता, प्रदीपः

pradipnath997@gmail.com

सद्गन्थो हि मनुष्यस्य परमसखा, मार्गदर्शकगुरुश्च

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः
वेदः, उपनिषत्, गीता, भागवतं, पुराणं, महाकाव्यम्, स्मृतिः इत्यादयः यावन्तः ग्रन्थाः लोके उपलभ्यन्ते, ते सद्गन्थाः कथ्यन्ते। एते ग्रन्थाः नानासिद्धपुरुषैः महर्षिभिः त्रिकालदर्शिभिः प्रणिताः सन्ति। मानवजातेः कल्याणाय हि एते ग्रन्थाः विद्यमानाः सन्ति लोके। एतेषां ग्रन्थानाम् अध्ययनेन, परिशीलनेन च मनुष्यः अग्रे सर्तव्यः मार्गः कः इति स्पष्टं परिचीनोति। तन्मार्गम् अनुसृत्य गच्छतः तस्य अन्तिमे परिणामे परमकल्याणं भविष्यति इत्यत्र शङ्का नास्ति। कारणं मनुष्याणां कल्याणाय एव एतेषां ग्रन्थानां प्रशस्तिः। वस्तुतः श्रद्धालुजनानाङ्कते सद्गन्थः हि परमः गुरुः। भगवद्गीता सर्वसद्गन्थानां साररूपा वर्तते। अतः केवलं गीतामेव सम्यक् अधीत्य मनुष्येण तदनुसृत्य आचरणं यदि विधीयेत तर्हि तस्य कल्याणं निश्चितम्। अतः गीता एव सर्वैः अध्येतव्या, आचरणीया च।
यस्मिन् कागदसमूहे लिखितानां, मुद्रितानां वा अक्षराणां साहाय्येन स्वकीयम् अथवा परकीयं

मनोगत-भावचिन्तनादिकम् अवगन्तुं शक्यते, तदेव पुस्तकं कथ्यते। मानवजातेः सृष्टिविकासस्य अनन्तरं मनुष्येषु पारस्परिक-सम्भाषणेन सह विविधेन प्रकारेण स्वकीयविचारणां प्रकाशनस्य आवश्यकता जाता। तस्मात् अक्षराणि परिकल्पितानि, लेखनप्रथा च प्रवृत्ता। मनुष्यः आवश्यकतानुसारं स्वविचारान् विलिख्य इतरेभ्यः प्रदातुम् आरब्धवान्। यथा यथा मनुष्येषु सभ्यता वर्धमाना जाता, तथैव इयं प्रणाल्यपि जनसमाजे प्रसृता अभवत्, पुस्तकानि च निर्मितानि अभवन्। प्राचीनकाले यानि पुस्तकानि निर्मितानि आसन्, तानि ताम्रपत्रेषु, भोजपत्रेषु वा विलिख्य लोके प्रसारितानि आसन्। यदा कागदं निर्मितं तदारभ्य हि मुद्रणकार्यमपि आरब्धम्। तत्समयतो हि पुस्तकप्रचारकार्ये दिने दिने उन्नतिः सञ्जाता। सम्प्रति तु पुस्तकम् एतावत्सुलभतां गतमस्ति यत् के धनिनः, के निर्धनिनः वा सर्वेऽपि तत्क्रीत्वा पठितुं शक्नुवन्ति।

यदा वयम् एकान्ते स्थित्वा लगनतया पुस्तकं पठामः तदा कदाचित् हसामः, कदाचिच्च खिन्नतां प्राप्नुमः। एवं पठनसमये विविधभावैः अस्मन्मनो गद्गदतां गच्छेत्। अर्थात् पुस्तकपठनं नाम केन सहाहं प्रेम्णा वार्तालापं कुर्वन्नस्मि इति भावो जागर्ति अन्तर्मनसि। पुस्तकं नाम सज्जनानां दूरदर्शनां विदुषाम्, अथवा महतां पुरुषाणां वचनामृतमिति।

अतः ज्ञानविकासाय मार्गदर्शनप्राप्तये च पुस्तकादतिरिच्य नान्यत् किमपि साधनं विद्यते लोके। तस्माद्धि प्रत्येकं मनुष्याणां परममित्रम् एकमात्रं पुस्तकं हि वर्तते, यच्च अस्माभिः मित्रवत् सदा तद् आदरतव्यं, सततम् अध्येतव्यञ्चेति, शुभम्

लवकुशप्रगीतञ्च श्रीरामचरितं महत्

(Sanskrit Version lyrics of TV Hindi Ramayana serial's Lavakusha song)

ॐ श्रीमहागणाधिपतये नमः

ॐ श्रीः उमामहेश्वराभ्यां नमः

वाल्मीकिगुरुदेवस्य करपङ्कजकृतनाम स्मरामो मातः सरस्वति भवतु कृपानिधान मातापित्रोः नमनं कुर्वहे पुनः पुनः वारंवारं गुरुजन प्रजाजन नमनं कुरु स्वीकार्यम् ॥

वयं कथां ब्रवीमो रामसकलगुणधाम्नः वयं कथां ब्रवीमो रामसकलगुणधाम्नः इदं रामायणं हि पुण्यकथाश्रीरामिकम् ॥ जम्बूद्वीपे भारतखण्डे आर्यावर्ते भारतवर्षे एका नगरी ख्याताऽऽस्ते अयोध्यानामा हा इयं जन्मभूमिरपि परमपूज्यश्रीरामस्य वयं कथां ब्रवीमो रामसकलगुणधाम्नः इदं रामायणं हि पुण्यकथाश्रीरामिकम् ॥ इदं रामायणं हि पुण्यकथाश्रीरामिकम् ॥

रघुकलस्य राजा धर्मात्मा चक्रवर्ती दशरथः पुण्यात्मा सन्ततिहेतोः यज्ञीयकर्ता धर्मयज्ञीयशुभफलप्राप्ता नृपगृहे जाताः चतुःकुमाराः रघुकुलदीपा जगत आधाराः चतुःकुमाराणां शुभनाम भरतशत्रुघ्नलक्ष्मणश्रीरामाः गुरुवशिष्ठस्य गृहञ्च गताः अल्पकाले सर्वविद्या अधीताः पूर्णज्ञता शिक्षा, रघुवरपूर्णकामस्य वयं कथां ब्रवीमो रामसकलगुणधाम्नः इदं रामायणं हि पुण्यकथा श्रीरामिकम् ॥ इदं रामायणं हि पुण्यकथा श्रीरामिकम् ॥

मृदुस्वरकोमलभावना, रोचकप्रस्तुताङ्गं एकमेकं वर्णयतः लवकुशौ हि साधु रामप्रसङ्गं विश्वामित्रः महामुनितेजा तेन सहाऽचलन्ते वै द्वित्राः कथं रामो वै ताडकाहन्ता कथञ्च नाथोऽहल्यात्राता मुनिवरः विश्वामित्रः बत सुसङ्गमलक्ष्मणरामः सीतास्वयंवरदर्शने प्राप्तः मिथिलाधाम ॥ जनकपुरी उत्साहिताभारी जनकपुरी उत्साहिताभारी स्वात्मीयभर्तुः चयनकर्त्री सीता वै सुकुमारी जनकपुरी उत्साहिताभारी ॥ जनकराजस्य कठिनव्रतं शृणुत हि सर्वनरनारी यः शिवधनुर्वै त्रोटयेत् तस्य सीतासुकुमारी ॥ भञ्ज्यात् शिवधनुर्वै कठोरं सर्वेऽपश्यन् आसत रामप्रखरं रामो विनयी सद्गुणावतारः गुरोराज्ञायाः सदा पालनकारः सहजभावतो शिवधनुषः भङ्गा जनकसुतासहबन्धनकर्ता रघुरानिभो नाऽन्यः को हि सीतासङ्गतासङ्गमः सः हि योऽकरोत् पराजितं कान्तिकोटिरतिकामनं वयं कथां ब्रवीमो रामसकलगुणधाम्नः इदं रामायणं हि पुण्यकथा श्रीरामिकम् ॥ इदं रामायणं हि पुण्यकथा श्रीरामिकम् ॥

रचयिता - डा.रुकुमारमहापात्रः(अध्यापकः) राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपति:

लालबहादुरशास्त्री स्मृतिदिवसः

डाँ नरेन्द्रराणा सिरमौरः

लालबहादुरशास्त्री भारतस्य द्वितीयः प्रधानमन्त्री आसीत्। १९६४ तमे वर्षे जूनमासस्य ९ दिनाङ्कात् १९६६ तमे वर्षे जनवरीमासे ११ दिनाङ्कपर्यन्तं सः प्रायः अष्टादशमासान् यावत् भारतस्य प्रधानमन्त्री आसीत्। अस्मिन् प्रमुखपदे तस्य कार्यकालः अद्वितीयः आसीत्। भारतस्य स्वातन्त्र्यानन्तरं शास्त्रीजी उत्तरप्रदेशस्य संसदसचिवरूपेण नियुक्तः। गोविन्दबल्लभपन्तस्य मन्त्रिमण्डले पुलिसपरिवहनमन्त्रालये नियुक्तिः अभवत्। परिवहनमन्त्रीत्वकाले सः प्रथमवारं महिलासञ्चालकानां नियुक्तिं कृतवान्। पुलिसमन्त्री भूत्वा च सः जनसमूहस्य नियन्त्रणार्थं लाठ्याः स्थाने जलतोपस्य उपयोगं कृतवान्। १९५१ तमे वर्षे जवाहरलालनेहरू इत्यस्य नेतृत्वे अखिलभारतीयकाङ्ग्रेससमित्याः महासचिवः नियुक्तः। १९६२ तमे वर्षे निर्वाचनेषु काङ्ग्रेसपक्षस्य विशालबहुमतेन विजयं प्राप्यर्थं

सः अतीव परिश्रमं कृतवान्। १९६४ तमे वर्षे मईमासस्य २७ दिनाङ्के प्रधानमन्त्रित्वकाले जवाहरलालनेहरूवर्यस्य मृत्योः अनन्तरं शास्त्रीजी स्वच्छप्रतिबिम्ब-कारणात् देशस्य प्रधानमन्त्री अभूत्। १९६४ तमे वर्षे जूनमासस्य ९ दिनाङ्के सः भारतस्य प्रधानमन्त्रीरूपेण कार्यभारं स्वीकृतवान्। १९६५ तमे वर्षे भारत-पाक-युद्धं तस्य शासनकाले आरब्धम्। अस्मात् वर्षत्रयपूर्वं भारतं चीनदेशेन सह युद्धे पराजितम् आसीत्। अस्मिन् अपत्याशितयुद्धे शास्त्रीजी नेहरू इत्यस्मात् अपेक्षया राष्ट्राय उत्तमं नेतृत्वं दत्त्वा पाकिस्तानाय पराजयं दत्तवान्। पाकिस्तानदेशः स्वप्नेषु अपि एतत् कदापि न कल्पितवान् आसीत्। ताशकन्दनगरे पाकिस्तानस्य प्रधानमन्त्री अयूबखानसहितं युद्धस्य समाप्त्यर्थम् अभिसन्धिं कृत्वा १९६६ तमे वर्षे जनवरीमासस्य ११ दिनाङ्के रात्रौ रहस्यपूर्णपरिस्थितौ सः मृतः। मृत्योः परं भारतरत्नेन पुरस्कृतः लालबहादुरशास्त्री महान् व्यक्तिः आसीत्। लालबहादुरशास्त्रिणः जन्मदिवसः २ अक्टूबर दिनाङ्के शास्त्रीजयन्ती इति नाम्ना तस्य मृत्युदिवसः च अद्य लालबहादुरशास्त्री स्मृतिदिवसरूपेण आचर्यते।